

36. Onderwijs op het Loofhuttenfeest

Joh. 7:10 - 24

Jezus gaat onopgemerkt - "niet openlijk, maar als in het verborgene" - naar het Loofhuttenfeest in Jeruzalem. Dat is de plaats die Hij juist wilde vermijden, "omdat de Joden Hem probeerden te doden." (7:1) Het is immers "Zijn tijd" nog niet. (7:6) Maar Hij gaat. Op dat feest ontmoet Hij ongeloof over Hem in vele toonaarden en gradaties. De Joden zoeken Hem, want het lag voor de hand dat Hij op dat feest zou verschijnen, omdat elke Israëliet geacht werd erbij te zijn. En vanwege dat zoeken wellicht is er veel "gemompel" over Hem. Een zwijgende verwondering, en praatjes voor de vaak. Wie is die Jezus dan toch, waar de Joodse leiders naar zoeken? De meningen zijn verdeeld. "Hij is goed" zeggen sommigen - die over Zijn gezangen hebben gehoord. "Hij misleidt de menigte"- zeggen anderen, die over Zijn woorden hebben gehoord. (7:12) Hardop zegt niemand dat, want de angst voor de Joodse leiders zit er goed in. Op dit moment al, loop je groot gevaar als je met Jezus kunt worden geassocieerd. Alles wat je over Hem zegt, kan worden aangegrepen om je te arresteren. Dat is de manier waarop in het voormalige Oostblok elke vorm van afwijkende politieke opinie werd onderdrukt - met angst en intimidatie. In die atmosfeer wordt Jezus nu ondergedompeld, maar een paar dagen lang is Hij in het verborgene. De Joodse leiders krijgen Hem niet te zien, de menigte merkt Hem niet op.

Maar dan begint in vers 14 een wonderlijk gedeelte. Het loopt vanaf dit vers tot aan het eind van het hoofdstuk in vers 51. Het is de verdediging van Jezus tegenover de inwoners van Jeruzalem, de menigte in de Tempel, de aanwezige Joodse leiders. Het laat de grote kloof zien tussen die Joodse leiders en het volk. En we komen aan het eind nog Nicodemus tegen.

Jezus heeft in de voorafgaande hoofdstukken over Zichzelf getuigd, dat Hij de Messias is, de Zoon van God, aan God gelijk. Er is iets bijzonders met deze radicale claims van Jezus. Een dergelijke claim is geen invitatie tot een discussie. Dat zagen we al eens in het 235

vorige hoofdstuk. Als de Joden beginnen te redetwisten en zich afvragen "Hoe kan Hij ons Zijn vlees te eten geven?", dan gaat Jezus

op hun twijfels en vragen niet in. In vers 53 van dat hoofdstuk, lijkt Hij Zijn claim nog alleen maar aan te scherpen. Tegenover het redeneren en debatteren van Zijn gesprekspartners, stelt Jezus de eenvoudige, zelfbewuste en zekere uitspraak over Zichzelf. Hij legt

getuigenis af van de waarheid, maar treedt niet in discussie. Hij geeft antwoorden die onmiddellijk spreken van Zijn alwetendheid, maar treedt niet op als een gemiddelde Joodse leraar, die redeneert vanuit de Schrift. Hoe moet je reageren op een dergelijke claim?

Eigenlijk lokken de uitspraken van Jezus steeds een crisis uit. Het is Ja! of Nee! Je wordt op een kruispunt geplaatst met maar twee wegen. De claim van Jezus dat Hij de Zoon van God is, is waar óf onwaar. Daar zit geen grijsgebied tussen. Voor ons geldt dan ook dat wij deze claim óf aannemen óf verwerpen.

Licht en duisternis, voor en tegen, Jezus of de wereld, het wordt bij Johannes steeds scherp tegenover elkaar gesteld. Of Jezus is

precies wie Hij zegt te zijn of Jezus is, wat? Een charlatan, een bedrieger, een misleid mens, door de duivel bezeten, een godslasteraar, iemand met godsdienstwaanzin et cetera. Noem het maar

op. Hebben wij die helderheid ook in onze tijd? Er is nog een derde, oneerlijke reactie. En dat is simpelweg negeren wat Jezus heeft gezegd over Zichzelf. Dat is tegen de woorden van Jezus Zelf in een eigen Christus fabriceren. De tekenen worden vrome verhalen, de wonderen worden een deel van het literaire genre van die tijd – moralistisch onderwijs in de vorm van verhalen. De pretentie van Jezus om de Messias te zijn, wordt een sympathieke, maar toch valse pretentie. En wij mogen op afstand van Jezus en de teksten gaan staan, om er uit te halen wat ons bevalt en past bij onze hedendaagse ervaringen en gevoelens. Maar is dat eerlijk? Is dat niet

precies de houding van de broers geweest in het vorige gedeelte?

Zij geloven niet in Hem, maar geven Hem een sympathiek advies.

'Laat dan maar aan de hele wereld zien, Jezus, wie je bent. Doe dan maar wat je niet laten kan. Ons maakt het niet uit, want wij hebben toch al geen vertrouwen in jou.' Jezus heeft van zichzelf getuigd.

236

Heeft iemand Hem geloofd? Jawel. Johannes de Doper, de 12 discipelen, uiteindelijk ook Nicodemus. Misschien de Romeinse soldaat

bij het kruis. Misschien hadden ze allemaal in Hem geloofd, als Hij alleen maar als een leraar was gekomen, en had gediscussieerd over de uitleg van de bijbel, als Hij de Joodse godsdienst had verrijkt met een aantal interessante uitspraken, maar Hij kwam om van de waarheid te getuigen.

Het is wel duidelijk dat ook Jezus onderwijs gegeven heeft op grond van de Bijbelse teksten. Vers 14: "maar toen het feest al half voorbij was, ging Jezus naar de Tempel en gaf onderwijs." Jezus, het vleesgeworden Woord van God, onderwijst vanuit de Schriften, die het geschreven Woord van God zijn. En het resultaat is alleen maar verbazing over de kennis van Jezus, en niet eens over de inhoud van Zijn onderwijs. Vers 15: "En de Joden verwonderden zich en zeiden: Hoe kent Hij de Schriften zonder onderwezen te zijn?" Hij heeft niet eens bij de rabbijnen gestudeerd! Hoe kan Hij dan pretenderen de bijbel uit te leggen?

Het gaat niet zozeer over de feitelijke kennis van Jezus waar ze zich over verwonderen, maar misschien eerder over de pretentie van Jezus de Bijbelse tekst met gezag te kunnen uitleggen. De verwondering van de Joodse leiders kan dus misschien ook zo worden

omschreven: Hoe is het mogelijk dat Hij doet alsof Hij de Schrift kan uitleggen, als nergens uit blijkt dat hij onderwijs heeft ontvangen?

Wanneer de rabbijnen onderwijs gaven over de bijbel, dan noemden ze altijd de leraar van wie ze een bepaalde uitleg of traditie

hadden ontvangen. Er wordt gezegd in de naam van Rabbi Meïr of een andere hoogstaande leraar in de traditie, of, zoals mijn leraar die en die al zei. Het is dezelfde verwondering die we ook tegengekomen zijn aan het eind van Mattheus 7. Daar is het de menigte die

"versteld stond van Zijn onderricht, want Hij onderwees hen als gezaghebbende" – dus in Zijn eigen naam – "en niet zoals de schriftgeleerden" – met hun verwijzingen naar de leraren van wie ze het hadden ontvangen.

Wat is nu de inhoud geweest van het onderwijs dat Jezus hier gegeven heeft? Ik vermoed

dat Hij steeds hetzelfde heeft gedaan. Hij

237

heeft tegenover zijn toehoorders verklaard wie Hij was, en daarna in het Oude Testament aangewezen waar de profeten al over Hem hebben gesproken. Maar de kern van Zijn boodschap moet steeds geweest zijn dat Hij de Zoon van God was, het Lam Gods dat de zonden van de wereld zou dragen. En dat alleen wie in Hem zijn vertrouwen stelt, aan het komende oordeel kan ontkomen. Dat Hij de toegang geeft tot het eeuwige leven – de bevrijding van de macht van de zonde, de verlossing van de schuld en de dood. De natuurlijke reactie op deze claim is voor Zijn toehoorders toen niet anders dan voor ons nu. Ho, wacht eens even, wie zeg Jij dat je bent?

Hoe kan dat zijn? Hoe weet jij dat dan? Waarop is deze claim gebaseerd? De passage die we nu lezen geeft uiteindelijk vijf redenen

om de claims van Jezus te geloven. Het brengt evenzeer aan het licht waarom de meerderheid niet in Hem geloofd heeft.

De kennis van Jezus – vers 15, 16

In de eerste plaats, de kennis die Jezus heeft. De Joodse leiders zeggen dat in vers 15, hoe kent Hij de Schriften tot in een dergelijke detail en diepte, zonder onderwezen te zijn? Dat moet een heel bijzonder onderwijs zijn geweest wat Jezus hier gegeven heeft. En de enige verklaring is wat Hij er zelf van geeft in vers 16. Daar lezen we: "Mijn onderricht is niet van Mij, maar van Hem Die Mij gezonden heeft." Jezus heeft niet onderwezen vanuit de Schriften zoals theologen dat doen, door teksten met andere teksten te vergelijken, door de betekenis van woorden op te helderen vanuit het geheel van de bijbel, door historische kennis te gebruiken om de context te reconstrueren et cetera. En ik denk dat het voornaamste kenmerk van Jezus' onderwijs de toepassing is geweest. Zoals we lezen in Lukas 4, waar Hij de uitleg van de tekst van Jesaja begint met de woorden: "heden is deze Schrift in uw oren in vervulling gegaan." Die uitleg zelf wordt daar gekenmerkt in de reactie van de hoorders met de woorden: "En zij...verwonderden zich over de woorden van genade die uit Zijn mond kwamen." Maar het is de toepassing van de profetie van Jesaja op Hem zelf, die dit onderwijs tot een spreken met gezag maakt. Aan het begin van dat hoofdstuk

238

in Lukas, gebruikt Jezus ook voor de Schriften de bijzondere uitdrukking "elk woord van God." (Lukas 4:4.) Hij citeert de bijbel in het evangelie van Johannes niet als een tekst die Hij moest leren lezen om er de stem van God in te ontdekken, maar als de schriftelijke vorm van Gods woord dat Hij rechtstreeks van de Here God zelf ontvangen had. In het evangelie naar Lukas, waarin Hij wordt voorgesteld als de volmaakte Mens, horen we Hem tegen de duivel zeggen: "want er staat geschreven et cetera." Hier horen we Hem

echter spreken over een onderricht dat rechtstreeks van God komt.

Dat is de eerste reden om de claim van Jezus te geloven. Niemand kent God, zoals de Heer Jezus Hem kent. Daarom zegt Johannes aan het begin van Zijn evangelie, dat het de eniggeboren Zoon is, die God heeft verklaard aan ons. (1:18)

De test voor de toehoorders – vers 17

In de tweede plaats, is er een test die Jezus Zelf aan ons voorlegt,

die bepaalt of wij in staat zijn te erkennen dat het onderwijs van Jezus rechtstreeks van God afkomstig is. Dat Hij dus tot ons ook de woorden van God spreekt. Dat vinden we in vers 17. "Als iemand de wil heeft om Zijn wil te doen..." Dat is de voorwaarde om te erkennen wie Jezus is, aan onze kant. Als er bij ons een oprechte wil en een diep verlangen is om te buigen voor Gods wil, om te doen wat Hem behaagt, dan "zal hij van dit onderricht weten of het uit God is, of dat Ik vanuit Mijzelf spreek." Dat is wel bijzonder. Het inzicht dat Jezus waarachtig de woorden van God spreekt, is dus van niets afhankelijk. Van wat dan? Niet van ons intellect. Niet van onze verlangens en fantasieën. Maar van de wil om Gods wil te zoeken en te doen. En iedereen die oprecht God zoekt en zich buigen wil tegenover God, die weet het dus al. Die heeft het niet nodig om allerlei bewijzen te zien, of allerlei redeneringen te volgen, die weet het in zijn hart.

Dat is ook de enige manier om te antwoorden op de claims van Jezus. Geen redeneringen, geen intellectueel ontwaren van de betekenis, het is net alsof het onderwijs van Jezus ons normale leervermogen passeert, en rechtstreeks de zetel van onze wil, van 239

ons hart aanspreekt. De beslissing over Jezus vindt niet plaats in ons verstand, en ook niet in ons gevoel. O zeker, je kunt je aangetrokken voelen door de schoonheid van Zijn persoon, onder de indruk raken van het bijzondere van Zijn werken, maar het is uiteindelijk de wil waarop het aankomt. Niet dat het geloof een product is van onze wil, niet dat Jezus de waarheid is omdat wij dat willen. Maar de waarheid van Jezus wordt erkend uitsluitend door degene die "de wil heeft om Zijn wil te doen."

Voor ons in onze tijd betekent dat boven alles het leren kennen van de bijbel om daarin Gods woord te horen. Zoals Psalm 119:2 die twee met elkaar verbindt: "Welzalig wie Zijn getuigenissen in acht nemen" – de bijbel grondig bestuderen en leren kennen – "die Hem met heel hun hart zoeken" – dus met de wil om Zijn wil te doen. Of in vers 10 in omgekeerde volgorde: "Ik zoek U met heel mijn hart, laat mij van Uw geboden niet afdwalen." Of zoals we lezen in het boek Spreuken (1:7). "Dwazen verachten wijsheid en vermaning."

Waarom? Omdat waarachtige kennis afhankelijk is van een voorwaarde. Vers 7 van dat hoofdstuk begint daarom met deze woorden: "De vreze des Heeren is het beginsel van de kennis." Het diepe en onvoorwaardelijke respect voor God – de vreze des Heeren – is de voorwaarde en het uitgangspunt en het leidende principe van alle geestelijke kennis, namelijk dat wij de bron van die kennis en het voorwerp van die kennis respecteren als macht die boven ons staat. Alle waarachtige onderwijs komt van Boven, en elke werkelijke waarheid is een waarheid waarvoor ik mij buig. Zo ook in vers 23: "Keert u zich tot Mijn bestraffing" – want wij doen Zijn wil niet – "zie, Ik zal Mijn Geest over u uitstorten, Mijn woorden u bekend maken." Op precies dezelfde manier werkte het onderwijs van Jezus. Het gaf geen ruimte tot vrij debat, maar het stelde voor een keuze. En die keuze werd bepaald door de wil om Gods wil te doen, of door de wil om niet Gods wil, maar de eigen wil te volgen. Er is een variatie op deze test. Het heet de weddenschap van

Pascal. Pascal formuleerde die ongeveer als volgt. Stel dat jij je leven aan Jezus toevertrouwt en in Hem gaat geloven. Als er niets gebeurt, dan heb je ook niets verloren. Maar als er wel iets gebeurt, 240

en de Geest van God in jou komt wonen, dan heb je alles gewonnen. Dus waarom zou je het niet proberen?

Jezus zoekt niet Zijn eigen eer – vers 18

Een derde reden om de claim van Jezus te aanvaarden is deze. We vinden die in vers 18. Stel dat Jezus alleen vanuit zichzelf heeft gesproken. Zou het dan niet dwaas zijn, wanneer het Hem alleen om de eigen eer te doen zou zijn? Kijkt er al dat ongeloof, die vijandschap, die stijgende haat bij de Joodse leiders. Jezus moet

vrezen om Zijn leven vanwege Zijn prediking. Zoekt Jezus dan soms Zijn eigen eer, Zijn eigen belang? Het kan toch niet anders, dan dat Hij met wat Hij zegt over Zichzelf, alleen "de eer zoekt van Hem Die Hem gezonden heeft." Dit is ook een soort van test, maar dan niet voor degene die de boodschap hoort, maar van degene die de boodschap brengt. Wiens belang wordt gediend, met deze uitzonderlijke claim die tegen alle ongeloof in wordt volgehouden, met gevaar voor eigen leven?

Als het niet waar is, dan is Jezus niet alleen maar misleid, maar ook nog krankzinnig, want wie zou voor een leugen Zijn leven op het spel zetten? Zelfs in die tijd zou je iemand als een krankzinnige kunnen herkennen aan zijn vreemde gedrag, wanneer iemand werkelijk door waanzin bevangen zou zijn, als hij zou claimen God Zelf te

zijn. En je zou altijd de momenten kunnen herkennen, waarop iemand voor zijn eigen persoonlijke belang gaat en feitelijk uit zijn rol

valt. Jezus zoekt niet Zijn eigen eer, maar de eer van Hem Die Hem gezonden heeft. Hij zoekt niet Zijn eigen belang, maar het belang van degenen die in Hem geloven. Hij zet zijn leven op het spel voor de waarheid. Hij geeft Zijn leven voor Zijn broeders en zusters.

Alleen wie dat doet is "waarachtig en geen ongerechtigheid is in Hem." Jezus kwam in volstreekte vernedering. De vossen hebben hollen, maar de Zoon des mensen heeft geen plaats om Zijn hoofd neer

te leggen. Hij hield vol op de weg die God Hem getoond had ondanks vernedering, spot en vijandschap en uiteindelijk heeft Hij zich

vernederd en "is gehoorzaam geworden, tot de dood, ja, tot de 241

kruisdood." (Fil. 2:8) Is er in de wereld ooit een Messias geweest, die op die wijze getuigenis van de waarheid heeft afgelegd?

De wetsgetrouwe Jezus wordt gehaat – vers 19

Dat zijn dus de eerste drie redenen om in Hem te geloven. Zijn goddelijke kennis in vers 16, de test van de toehoorder in vers 17, en Zijn volstreekte onbaatzuchtigheid in vers 18. Maar dan is er nog een vierde reden. Jezus heeft bij Zijn optreden op aarde geen mens gekrenkt of beschadigd. De wet van Mozes, die kon worden samengevat als volstreekte liefde tot God, en liefde tot de naaste als jezelf, heeft Hij volledig gehouden. Hoe is het dan mogelijk dat mensen geprobeerd hebben Hem te doden? Zo vinden we in vers 19.

"Niemand van u doet de wet." En hier is iemand in hun midden, die de wet van Mozes, Gods wil voor het volk Israël, volledig houdt.

Waarom dan proberen de Joodse leiders Hem te vermoorden? Het enige wat aanleiding kan geven tot hun haat, is dat ze de waarheid

over Jezus tot op zekere hoogte inzien of althans niet kunnen weerleggen, maar tevens innerlijk niet willen aanvaarden. Dat is het gevolg van Zijn woorden en van Zijn getuigenis over Zichzelf. Jezus heeft een enorme indruk gemaakt. En dat is nog maar zwak uitgedrukt. Zijn optreden heeft de zelfverzekerde, soms arrogante houding van de Joodse leiders diep verstoord. De enige reden dat ze in

Hem een gevaar moesten zien voor het volk en de Tempel, is de indruk die Zijn in hun ogen onbuigzame en soevereine houding op hen moet hebben gemaakt.

De verbittering over een genezing – vers 21 - 24

Vandaar de reactie in vers 20 van de menigte, in hun nabijheid heeft deze discussie tussen Jezus en de Joodse leiders plaatsgevonden. Wanneer Jezus hardop zegt, dat deze leiders Hem proberen te vermoorden, zeggen zij: "U bent door een demon bezeten;

wie probeert U te doden?" Jezus gaat in Zijn antwoord in het geheel niet in op deze wonderlijke aanklacht. De opmerking van de menigte laat in ieder geval zien, dat zij hebben begrepen dat er iets

bijzonders met Jezus aan de hand is. Alleen weigeren zij te erken-
242

nen dat dit bijzondere van God afkomstig is. Zij wijten het aan een demon. Maar in het antwoord dat nu volgt, spreekt Jezus over de kern van het conflict tussen Hem en de Joodse leiders. Het gaat om de genezingen als het bijzondere teken van Gods aanwezigheid op aarde, tegenover het uitwerken van de scherpe regels over de sabbat. En Jezus legt hen een bijzonder dilemma voor. 'Kijk eens, jullie besnijden iemand op de sabbat, omdat die besnijdenis betekent, dat iemand tot het verbond met de levende God is toegelaten. Ik genees iemand op de sabbat, omdat die genezing betekent dat God in genade Zich tot het volk heeft gekeerd. En in plaats van dit geschenk te aanvaarden, van Gods reddende en helende aanwezigheid voor het volk, proberen jullie Degene te doden, die de drager en belichaming van deze boodschap is.' Hoe is het mogelijk dat zij "verbitterd [zijn] tegen Mij, omdat Ik een heel mens gezond gemaakt heb op de sabbat?" Dat was gebeurd in Bethesda, in hoofdstuk 5 bij het vorige bezoek van Jezus en Jeruzalem. Daar had Jezus tot de verlamde gezegd, neem je bed op en wandel. En dat was het begin van de samenzwering om Jezus te doden, "omdat Hij deze dingen op de sabbat deed."

Dat is dus de ware oorzaak van hun verbittering en van hun tegenstand. Ze hadden in iemand kunnen geloven, die aan hun religieuze systeem nog iets prachtigs had toegevoegd, het wonder bijvoorbeeld dat alle Romeinen uit het land waren verwijderd. Of

als Jezus een legeraanvoerder was geweest die met een hemelse legermacht Israël had kunnen bevrijden. Maar een Messias die met goddelijk gezag het leersysteem van de Farizeeën in de praktijk negeert

en feitelijk ook veroordeelt, dat was een Messias die zij niet konden accepteren. Een wonder, ja graag, maar niet op de sabbat. Zo stelden zij hun leersysteem boven God zelf. De rabbijnse regels voor de heiliging van de sabbat stonden hoger dan Gods regels voor de heiliging van de mens. Terwijl Jezus in heel zijn handelen, alleen de eer van God gezocht heeft - want niets wat Hij deed, deed Hij voor Zichzelf – was alles wat zij deden voor Gods eer, in werkelijkheid

voor hun eigen eer en belang. Is dat niet de vijfde reden om in Jezus de Messias te geloven? Of om de weddenschap van Pascal aan te
243

gaan? Ik hoorde ooit een dominee op televisie zeggen, dat hij liever ongelijk kreeg met Jezus, dan gelijk zonder Jezus. Dat is een uitspraak met vele kanten, en ik weet niet of ik haar in haar geheel aanvaarden kan. Maar er zit toch iets in. Het is voor mij ondenkbaar dat ooit zal blijken dat Jezus niet de weg en de waarheid en het leven is. Maar stel dat ik de weddenschap van Pascal zou verliezen, dat Jezus zich vergist heeft, dat ik mij heb vergist in het lezen van de bijbel, dat al die ervaringen in mijn leven die mijn geloof hebben bevestigd en stevig gemaakt, eigenlijk berusten op een psychologische afwijking. Dan nog heb ik liever ongelijk met Jezus, dan gelijk zonder Hem.

244

37. De herkomst van Jezus

Joh. 7:25-36

Velen van Zijn discipelen hebben Hem verlaten, de Joodse leiders proberen Hem te grijpen, Zijn broers geloven niet in Hem, de menigte feestgangers uit Galilea en andere delen van Israël zegt dat Hij door een demon is bezeten, en in het gedeelte van vandaag ontdekken we, dat de inwoners van Jeruzalem Hem ook verwerpen. De ene groep na de andere verwerpt Jezus. Tot ze uiteindelijk zullen roepen "kruisig Hem"! Er zijn ongetwijfeld verschillende redenen geweest om Jezus te verwerpen. En sommige mensen hebben ongetwijfeld met sympathie over Hem gesproken. "Sommigen zeiden: Hij is goed." (7:12) Zo zijn er ook vandaag mensen die met sympathie over Jezus spreken, en in Hem een goed mens, een martelaar, een profeet of een wijze leraar zien. Maar verwerping van Jezus als de Zoon van God en het Lam van God is eigenlijk steeds precies hetzelfde. Ongeloof is ongelooft. Daar zit eigenlijk geen gradatie in. Het ene kan ons sympathieker in de oren klinken dan het andere. Voor ons lijkt het verschil te maken of iemand minachtend over Jezus spreekt of Hem een of andere graad van bewondering schenkt.

Maar zou dat verschil er toe doen in de ogen van God Zelf?

In al deze vormen van ongelooft zit dezelfde kern. Het is de afwijzing van de claim van Jezus God Zelf te zijn. Dat is wat Hij steeds gezegd heeft. Hij noemt God Zijn Vader – 5:17. Hij maakte Zich aan

God gelijk – 5:18. Hij claimde dezelfde eigenschappen te hebben als God Zelf – 5:19-23. En steeds opnieuw maakt Hij duidelijk, dat God het eeuwige leven alleen schenkt aan degene die gelooft in Jezus als de Zoon van God. En dat wij als zondige mensen het nodig hebben om Hem te aanvaarden als het eeuwige offer voor de zonde van de wereld. Hij claimt dat Hij uit de hemel is neergedaald, en het ware brood is dat leven geeft aan de wereld. Daarover kun je redetwisten en het niet geloven. Daarover kun je morren, en het innerlijk afwijzen. Dat kun je zien als de uitspraak van een waanzinnige of van iemand die door een kwade macht is bezeten – 7:20. Daarvoor kun je

sympathie hebben, en het afzwakken, Zijn claim negeren en een

245

geheel andere reden vinden om sympathie te voelen voor Jezus – 7:12. Het is allemaal ongelooft.

We moeten ons even aan het feit herinneren, dat dit gesprek

plaatsvindt in de Tempel. Er moet een grote groep mensen om Jezus heen hebben gestaan. Een menigte volgens vers 20, inwoners uit Jeruzalem volgens vers 25, Joodse leiders en Farizeeën volgens vers 15 en 32. En op dat moment raakt niemand Hem nog aan. Ze staan er bij, ze mompelen onder elkaar en roepen wat. En Jezus onderwijst al deze mensen ongehinderd en vrijmoedig. En dan begint het tenslotte bij de meest passieve groep die hier aanwezig is door te dringen. Sommigen van de inwoners van Jeruzalem begrijpen ineens wat hier gaande is. Hier staat Jezus in de Tempel te leren, en Hij is degene die door de Joodse leiders wordt gezocht. "Is Hij het niet Die zij proberen te doden?" Waarom laten ze hem dan met rust? Vers 26: "En zie, Hij spreekt vrijuit en zij zeggen niets tegen Hem." Ze zeggen niets! De Joodse leiders, de Farizeeën en Schriftgeleerden kunnen Hem geen antwoord geven, niet weerleggen. Jezus heeft ze daar wel toe uitgedaagd: "vel een rechtvaardig oordeel" heeft Hij gezegd – vers 24. Maar ze zeggen niets. Vandaar dat onder het volk een gemompel begint. "Zouden onze leiders soms tot de erkenning zijn gekomen dat Hij werkelijk de Christus is?"

Tussen haakjes, als zij hier spreken over onze "leiders" is dat precies wat Johannes steeds bedoelt met de term "Joden". Dus wat zij zeggen is, als zij Hem dan niet kunnen antwoorden, waarom erkennen ze dan niet dat Hij waarachtig de Messias is? Het komt in hun gedachten op, dat het ondenkbaar is dat de Joodse leiders Hem zullen erkennen. Dat hebben ze uit het zwijgen van de Schriftgeleerden en Farizeeën afgeleid. Dat is ook weer een gedachtegang die aan de taal van een rechtszaak is ontleend. Hier staat Jezus en claimt God te zijn. Hier staan de Joodse leiders, en ze geven Hem geen werkelijk antwoord. Ze kunnen niet ontkennen, dat Jezus wonderen heeft verricht. Een heel mens gezond heeft gemaakt – op de sabbat. Dat Hij een onovertroffen kennis van de Schrift heeft, alsof Hij het Woord van God uit diens mond Zelf gehoord heeft. Ze 246

kunnen zich misschien ook nog wel herinneren, dat Hij twee jaar daarvoor een overdonderend bewijs heeft gegeven van Zijn gezag en macht, door duizenden mensen uit de voorhof van de Tempel te jagen. Om maar te zwijgen van het getuigenis van Johannes de Doper, die juist door veel mensen in de omgeving van Jeruzalem als een waarachtige profeet werd gezien. En het is overduidelijk, zoals we de vorige keer al hebben vastgesteld, dat Hij niet Zijn eigen eer en belang zoekt, maar Zich met Zijn prediking blootstelt aan enorme risico's. Desondanks zwijgen zij. Zoals je zwijgt tegenover een volstrekt ongeloofwaardig getuigenis, dat je helemaal aan je laat voorbij gaan. Als de leiders nu zwijgen dan is het blijkbaar onmogelijk, denken de inwoners van Jeruzalem, dat zij deze Jezus als Christus erkennen!

Dan komt er weer een theologische kwestie naar voren. De inwoners van Jeruzalem weten dat Jezus uit Nazareth komt, en ze kennen misschien wel Zijn familie, Zijn broers en moeder. "Van Hem weten wij waar Hij vandaan komt." Is dat dan de reden dat de rabbijnen Hem hebben verworpen? Of kan Jezus werkelijk de Christus zijn, als hij gewoon in een familie is geboren en opgegroeid? "Wanneer echter de Christus

komt, weet niemand waar Hij vandaan komt." Daarmee wordt niet bedoeld, dat de Messias die zij verwacht hebben, zomaar uit het niets zou verschijnen. Men wist dat de Messias geboren zou worden uit de familie van David en in Bethlehem. Dat hadden de profeten immers al gezegd. Maar het idee hierachter was, dat de Messias volkomen onopvallend zou zijn, tot het moment dat Hij Zijn werkelijke macht en gezag zou demonstreren. Men verwachtte niet dat de Messias rond zou gaan en zou prediken – in de lijn van Johannes de Doper – om daarna pas in Jeruzalem als de Messias te verschijnen.

Zo hadden ze het ook gelezen in de profetie van Maleachi:

"Plotseling zal naar Zijn Tempel komen die Heere Die u aan het zoeken bent." (Mal. 3:1b) En het woordje "plotseling" hadden ze begrepen als "zonder een voorafgaande aankondiging." Wij zagen al, dat Jezus bij Zijn optreden in de Tempel twee jaar daarvoor deze profetie feitelijk had vervuld. Plotseling was daar op het Paasfeest 247

de Messias gekomen, en had in de naam van Zijn hemelse Vader de Tempeldienst aan de kaak gesteld. Maar daarna had Hij zich weer teruggetrokken in Galilea. Misschien was dat trouwens ook de achtergrond van de aansporing van Jezus' broers dat Hij naar Jeruzalem moest gaan om zich te openbaren op het feest. Als je de Messias bent, dan moet je het in volle glorie laten zien! Zo werkte hun theologisch schema.

Opvallend is ook dat ze niet hebben gevraagd of Jezus misschien in Bethlehem geboren was. Ze nemen aan dat iemand die in Nazareth is opgegroeid, en van wie de vader in Nazareth gewerkt heeft,

dus ook in Nazareth geboren moet zijn. Ze hadden het hem alleen moeten vragen. Of Zijn discipelen. Die hadden hun kunnen vertellen dat Jezus wel degelijk in de stad van David, in Bethlehem geboren was. Dit zijn mensen die vol zijn van hun eigen ideeën over wie en wat de Messias zou moeten zijn. Die kom je ook vandaag de dag nog wel tegen. Mensen die jou willen vertellen wat zij zoal over Jezus denken. Voor mij is Jezus dit en dat. En dan uiteraard met het gevolg, dat wanneer jij vertelt wat de bijbel zegt over Jezus, ze alleen maar zeggen: oké, dat is dus Jezus voor jou. Nee, moet dan het antwoord zijn, het is wat de bijbel zegt. En dan zij weer: Ja, dat is dus wat jij denkt. Enzovoorts. Dat is een hopeloos gesprek, even hopeloos als dit gesprek van Jezus met de inwoners van Jeruzalem.

Eigenlijk hoort onze reactie te zijn: Wat kan het mij schelen, wat Jezus voor jou is? Hoe kan dat belangrijk zijn? Het gaat erom wat

Jezus voor ons is, wie Hij Zelf is. En de enige manier om daar achter te komen is nauwkeurig de bijbel te bestuderen. Er is geen andere toegang tot Jezus dan het geschreven Woord van God.

Als deze kwestie aan de orde wordt gesteld, geeft Jezus luid, schreeuwend boven het gemompel en gepraat van de menigte uit, Zijn antwoord. Zeker, roept Hij, jullie weten waar Ik vandaan kom. Jullie kennen Mij. Maar jullie kunnen ook weten, waar ik werkelijk vandaan kom. "Ik ben niet uit Mijzelf gekomen, maar Die Mij gezonden heeft, is waarachtig, en Hem kent u niet." (Vers 28.) Is dit niet een soort van sarcasme? Oh ja, jullie denken te weten waar Ik vandaan kom, omdat jullie weten dat ik in Nazareth heb geleefd?

Oh ja, jullie zeggen dat je Mij kent? In werkelijkheid weten jullie helemaal niet waar Ik vandaan kom. Vandaar in Johannes 8:19, "U kent Mij niet en evenmin Mijn Vader." Ze wisten het zo goed in hun eigen ogen. Jezus, de zoon van de timmerman, en van Maria, uit Nazareth, Jezus, die predikte en genas. Dat weten ze. Wie dat alleen maar weet, weet nog helemaal niets van Jezus. Zeg het maar eens tegen mensen, je familie of op straat. Weet je wie Jezus is?

Natuurlijk, van de kindernevendienst. Baby in de kribbe, wijzen uit het oosten, zoon van de timmerman, gekruisigd door de Romeinen en begraven. Heb je naaste lief, zei Hij. Stichter van een van de vier wereldgodsdiensten. En er was iets met Pilatus, weten ze nog van het Kerstspektakel. Mensen denken en zeggen altijd dat ze Jezus kennen. De meeste mensen, blijkt uit onderzoek, weten nog nauwelijks meer waar Pasen over gaat, laat staan Pinksteren. In werkelijkheid weten ze helemaal niets.

Maar het is hier nog erger. Deze mensen waren opgegroeid met het Oude Testament en als ze tot de Farizeeën behoorden, kenden ze de gedetailleerde regels van de levensheiliging voor elke dag. Maar Jezus zegt tegen hen, dat zij God niet kennen. Het probleem van het Joodse volk toen, is misschien wel even erg als het probleem van onze Nederlandse kerken nu: "Mijn volk is uitgeroeid, omdat het zonder kennis is. Omdat u de kennis verworpen hebt, heb Ik u verworpen om als priesters voor Mij te dienen. Omdat u de wet van uw God hebt vergeten, zal Ik ook uw kinderen vergeten."

(Hosea 4:6) Deze kennis van God was in Israël wel degelijk aanwezig en toegankelijk. Zoals dat ook nu zo is binnen de kerk. Paulus beschrijft de voorrechten en zegeningen van Israël in dat opzicht:

"voor hen geldt de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de eredienst en de beloften." (Romeinen 9:5) Een dergelijke lijst van zegeningen zou je ook van de kerk kunnen opstellen. 'Voor ons geldt de bijbel, de doop, en de belijdenis, en de eredienst, en de kennis van Jezus, en de Bergrede, en de beloften van het eeuwige leven.' Elk gezin heeft tegenwoordig een of meer bijbels – ongelezen. Maar al deze kennis waarover de kerk beschikt, lijkt door haar eigen leden verworpen te worden,

249

zelfs door kerkelijke leiders te worden afgedaan met de woorden "maar dat is allemaal theologie"! Dat is altijd een pijnlijke opmerking in mijn oren. Het is een minachtende verdediging van onwetendheid. Het is de luie opmerking van iemand die zich niet in Gods

woord wil verdiepen, omdat dat misschien gepaard gaat met tegenspraak en controverse. Of misschien het angstige antwoord van iemand, die maar liever niet wordt geconfronteerd met de Bijbelse tekst, om zijn of haar geloof niet te verliezen. Het is het timide antwoord van iemand die het gesprek met de ongelovige buitenwereld niet aandurft. Of het ongelovige antwoord van iemand, die alleen maar op zondag en aan de buitenkant christen wil zijn, maar het woord van God eigenlijk terzijde wil schuiven.

Jezus velt over al deze houdingen het oordeel: jullie kennen God niet. Israël kent God niet, de kerk kent God niet. Maar hier staat de Zoon van God in hun midden. Vers 29: "Maar ik ken Hem, want Ik ben van Hem afkomstig, en Hij heeft Mij gezonden." Jezus heeft dit

uitgeschreeuwd. En dat heeft in ieder geval tot gevolg gehad dat ze goed wakker zijn geschud. Opnieuw zegt Jezus hiermee, dat Hij God Zelf is. Hij is van God de Vader afkomstig. Hij is uit Hem. En wat is dan de reactie? "Zij probeerden Hem dan te grijpen, maar niemand sloeg de hand aan Hem, want Zijn uur was nog niet gekomen." De haat komt hier tot een hoogtepunt. Ze willen Jezus grijpen en vermoorden. Maar deze inwoners van Jeruzalem kunnen het niet. Opnieuw een bewijs van het goddelijke gezag dat Jezus over deze

mensen feitelijk heeft. Net als bij de reiniging van de Tempel. Jezus staat te midden van de menigte, het is dus ondenkbaar dat ze niet in staat zijn om Hem te grijpen. Er is feitelijk niets wat een moordaanslag op Jezus in de weg staat. Behalve het feit dat God Zelf het nog niet toestaat: "want Zijn uur was nog niet gekomen."

Als sommigen in de menigte dat zien, komen ze tot een soort van geloof in Jezus. Dat Hij niet kan worden gegrepen, is op zichzelf al een klein wonder. Maar de "menigte" behoort tot de groep mensen die optrokken naar het feest, en die van andere pelgrims ongetwijfeld verhalen hebben gehoord over de genezingen en wonderen die

Jezus gedaan had. Vandaar dat we lezen: "Wanneer de Christus
250

komt, zal Hij toch niet meer tekenen doen dan Hij – Jezus dus – gedaan heeft?" Dat is een slimme gedachte. Moeten we nu zeggen dat Jezus de Messias niet kan zijn, omdat Hij nog meer wonderen had moeten verrichten dan wat we nu al gehoord hebben? Misschien is Hij toch wel de Christus. En dan ontstaat er paniek onder

de Farizeeën. Nu hebben zij het gevoel dat ze in de problemen zijn gekomen. Er begint een stemming te ontstaan onder een deel van de menigte, dat deze Jezus wel degelijk de Christus zou kunnen zijn.

En zo blijkt de enorme verdeeldheid over Jezus. Sommigen houden vol dat Jezus door een demon bezeten is. Anderen zeggen dat Hij de Messias niet kan zijn, omdat Hij uit Nazareth afkomstig is. Weer anderen proberen Hem te grijpen, ditmaal gewone burgers van Jeruzalem. En dan zijn er de velen uit de menigte die tot een begin van

geloof komen, hoewel ze dat alleen nog maar mompelen, ze belijden het niet en zeker niet hardop. Het is maar een eerste, aarzelend

begin van geloof, nog geen zekere overtuiging. Maar het is genoeg voor de Farizeeën en de overpriesters om dienaars te sturen om Hem te grijpen. (Vers 32.) Maar ongetwijfeld is hen ook niet gelukt, wat de inwoners van Jeruzalem niet konden bereiken. Ook zij waren niet in staat om Hem te grijpen.

Het antwoord dat Jezus geeft in vers 33 is heel ontroerend. Wat zegt Jezus dan, nu Hij geconfronteerd wordt met de verwarring en verdeeldheid van de mensen die rondom Hem staan in de Tempel?

Vers 33: "Nog een korte tijd ben Ik bij u en dan ga Ik heen naar Hem Die Mij gezonden heeft." Het is alsof Hij zegt, maak je maar niet

druk, want straks ben Ik verdwenen. Jullie willen mij kwijtraken? Ik breng toch alleen maar verdeeldheid? Wacht maar even, en het zal gebeuren. Hij zegt dit in oktober, en in april van het jaar daarna

werd Hij vermoord. Is dat niet een tragische gedachte? Johannes zei het al in de proloog: "Hij kwam tot het Zijne, en de Zijnen hebben Hem niet aangenomen." Welnu, dat is precies wat hier gebeurt.

Overpriesters, Farizeeën, Schriftgeleerden, pelgrims uit Galilea en

Perea, inwoners van Jeruzalem – zij allen hebben Hem verworpen. En die verwerping heeft weliswaar gradaties, en sommigen komen tot een soort van geloof in Hem, maar niemand van hen heeft Jezus
251

aangenomen als de Zoon van God die ook het Lam van God was. Dat was het getuigenis van Johannes de Doper, met daarnaast het getuigenis van de eerste discipelen: "U bent de Christus, de Zoon van de levende God." Een enkeling heeft tijdens het leven van Jezus deze belijdenis kunnen uitspreken. En wanneer je het evangelie naar Johannes leest, krijg je de indruk dat deze belijdenis ook alleen maar kon worden afgelegd door de twaalf discipelen. Pas op grond van het getuigenis van de discipelen, van de twaalf apostelen, en bovenal door het getuigenis van de Heilige Geest Zelf, is een gemeente van gelovigen ontstaan waarvan deze belijdenis de grondslag is. Ik zeg het maar even tussendoor voor de duidelijkheid: een

groep mensen die zich gemeente van Christus noemt, belijdt daarmee dat Jezus van Nazareth de Christus is, de Zoon van de levende God. Wanneer de gemeente ophoudt op die belijdenis gebouwd te zijn, als zij haar fundament feitelijk afbreekt, verliest zij het recht om zich een gemeente van Christus te noemen.

Jezus voegt aan deze woorden nog iets toe. Vers 34: "U zult Mij zoeken maar niet vinden, en waar Ik ben, kunt u niet komen." Er komt een dag dat deze mensen Jezus zullen zoeken. Er komt een dag in het leven van ieder mens, dat hij of zij Jezus zal zoeken. Wanneer moet je Jezus zoeken? Is het denkbaar dat je dat probeert uit te stellen? Dat je denkt dat je daar morgen of overmorgen of nog wat jaren later de kans nog voor krijgt? Wanneer deze mensen eindelijk zover zijn dat ze Hem zoeken, zullen zij Hem niet vinden. Dat

is wat Jezus hier zegt. En het gevolg daarvan is dat zij niet zullen komen op de plaats waar Jezus is. Welke plaats is dat? Is dat niet in de nabijheid van God de Vader? Is dat niet wat wij kortweg altijd maar aanduiden met de "hemel"? Het goede moment dus om Jezus te zoeken, en te erkennen en in Hem te geloven, was precies op dat moment dat Hij tot hen sprak. Dat was het door God de Vader gegeven moment. God geeft aan ons de opdracht om ons te bekeren en

te geloven in Jezus Zijn Zoon. Daarop kun je reageren zoals de Joden dat doen in vers 35. Met spot. "Waar Ik ben, kunt u niet komen." En dan zeggen de Joden met spot: "waar gaat Hij dan naartoe? Hij gaat toch niet naar de heidenen, naar de Grieken, om hen te onder-
252

wijzen? Wat betekent dit toch allemaal wat Hij gezegd heeft. Ze herhalen de woorden die Jezus sprak met deze spottende toevoeging.

Zo hebben de Joodse leiders hier tegenover de menigte en de inwoners van Jeruzalem duidelijk gemaakt dat zij niet in Jezus geloven.

Het is maar onzin wat Hij gesproken heeft. Maar je kunt ook reageren met de belijdenis in je hart en op je tong. "Als u met uw mond de Heere Jezus belijdt en met uw hart gelooft dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult u behouden (zalig) worden. Want met het hart gelooft men tot gerechtigheid en met de mond belijdt men tot behoudenis." (Rom. 10:9, 10)

Hier staat Jezus. De menigte staat rondom Hem. En wij vormen een deel van de menigte. Hij zegt tegen ons dat Hij de Zoon van God

is, en dat Hij gekomen is niet om over ons te heersen, maar om onze zonden te dragen en onze schuld weg te nemen. Hij wil onze heiland, dat wil zeggen onze bevrijder zijn. Hij zegt tegen ons dat Hij God werkelijk kent, en dat Hij ons kan verklaren wat God denkt en wil en doen zal. Hij heeft laten zien dat Hij ons genezing geven wil, boven alles het herstel van onze ziel tegenover God. Hij wil ons eeuwig leven schenken, Hij wil dat wij deel hebben aan Zijn bestaan – dat wij het vlees van de Zoon des mensen eten en Zijn bloed drinken. En nu komt het aan op ons antwoord. Zijn we nu in verwarring?

Denken we dat een duivel spreekt door Jezus? Zien we in Hem een charlatan of waanzinnige? Wachten we op een andere Messias, of volgen we iemand die een andere leer heeft? Of zijn we zoals de discipelen: "Heere, naar wie zullen wij heengaan? U hebt woorden van eeuwig leven. En wij hebben geloofd en erkend dat U de Christus bent, de Zoon van de levende God." (Joh. 6:68, 69)

253

38. De verdeeldheid van de menigte

Joh. 7:37-53

Vanaf het Loofhuttenfeest zijn er nog maar zes maanden tot aan Pasen. En deze laatste zes maanden heeft Jezus in Jeruzalem en omgeving doorgebracht. Een deel van die tijd heeft Hij besteed aan openbaar onderwijs. Dat loopt in het verhaal van Johannes tot en met hoofdstuk acht. Deze beide hoofdstukken laten de totale verwerping zien van de verkondiging van Jezus. Daarna zijn er nog maar incidenteel twistgesprekken met de Farizeeën en schriftgeleerden, en richt Jezus zich steeds vaker tot de discipelen zelf. Zij worden vanaf hoofdstuk 9 nadrukkelijk voorbereid op de laatste gebeurtenissen van Pasen. In het gedeelte dat wij vandaag zullen lezen, vinden we de laatste grote proclamatie van Jezus, op de laatste dag van het Loofhuttenfeest. En we vinden vier reacties op deze proclamatie van vier verschillende groepen.

Jezus geeft onderwijs in de Tempel. En dat onderwijs heeft als kern, dat Hij heeft verklaard, geproclameerd, wie Hij is. Hij heeft tegen de mensen gezegd dat Hij de Christus is, de Zoon van God. Hij heeft vanuit de Schriften duidelijk gemaakt dat Hij de vervulling is van de profetie. Heel het onderwijs van Jezus dat we in de vorige hoofdstukken hebben leren kennen, zal hier opnieuw aan de orde zijn geweest. En er komt nu een dringende toon in Zijn stem. In vers 28 schreeuwt Jezus Zijn boodschap uit. En in vers 33 maakt Hij duidelijk dat er nog maar een korte tijd is om Hem te zoeken en te vinden. Het antwoord tot dusver van de inwoners van Jeruzalem, van de feestvierende menigte, van de Farizeeën en overpriesters komt steeds op hetzelfde neer. Aarzeling, twijfel, verwerping, spot – ongeloof. Dat is de reactie op deze, op zich feestelijke proclamatie. De Boodschapper van de Heer is naar Zijn Tempel gekomen. En Hij spreekt woorden van bevrijding en verlossing. Maar Hij wordt niet geloofd.

Er zijn vijf verschillende reacties van vijf verschillende groepen op de proclamatie van Jezus. Laten we eerst eens kijken naar deze proclamatie zelf, die we vinden in vers 37 tot en met 39. Jezus zegt

254

hier in andere bewoordingen precies hetzelfde wat Hij al eerder

heeft gezegd. Het is de laatste, de grote dag van het feest. Jezus roept, schreeuwt: "Als iemand dorst heeft, laat hij tot Mij komen en drinken." Een bijna wanhopige schreeuw tegenover het volk om Hem nu eindelijk aan te nemen. Hij schreeuwt hier niet uit woede, zoals in vers 28. Daar gaat het om Zijn reactie op de verwerping van de inwoners van Jeruzalem. Hier gaat het om een uitnodiging, een appèl. En opnieuw bestaat dat uit een claim over Zichzelf. Wie dorst heeft, mag tot Jezus komen en drinken. Dat is taal die we al hebben ontmoet in hoofdstuk 4. Daar zegt Jezus tegen de Samaritaanse vrouw, dat zij had kunnen vragen om het levende water. "Wie drinkt van het water dat Ik hem zal geven, zal in eeuwigheid geen dorst meer krijgen. Maar het water dat Ik hem zal geven, zal in hem een bron worden van water dat opwelt tot in het eeuwige leven." (4:14) Nu lag het in dat hoofdstuk voor de hand dat Jezus de vergelijking met het levende water maakte. De bron van Jakob was immers "levend water" in de taal van die tijd. Het was geen bak met regenwater, maar werd gevoed door onderaardse stromen. Maar er is hier opnieuw een bijzondere reden om juist op de laatste dag van het Loofhuttenfeest de metafoor van het water te gebruiken. Het Loofhuttenfeest was het derde grote feest in Israël, en werd gevierd zo tussen 15 en 22 oktober. Dat is in de Joodse maand Tishri. Het was een gedachtenis aan de reis door de woestijn. Daarom moest iedereen in tenten en loofhutten wonen. Zo ongeveer de gehele bevolking van Israël zou een week lang in Jeruzalem zijn voor dit feest. Elke dag liepen de mensen naar de Tempel met de vruchten en takken die volgens Leviticus 23 waren voorgeschreven. En de rabbijnen hadden bedacht, dat al deze takken bij elkaar werden gebracht en dan als een dakbedekking boven het altaar werden gerangschikt. En terwijl ze de takken op die manier boven het altaar plaatsten, had de priester in zijn hand een gouden watervat van ongeveer een liter, dat hij ging vullen in de bron van Siloam. Dan liep hij terug naar de Tempel door wat ze de waterpoort noemden, en stond weer bij het altaar in de voorhof terwijl iedereen de woorden van Jesaja 12:3 uitsprak: "U zult met vreugde water scheppen uit de bronnen van het heil." En dat had de priester op een symbolische manier dan ook net gedaan. Dat water werd de Tempel ingedragen en uitgegoten naast het altaar. En dan zong iedereen het zogenaamde Hallel, dat is Psalm 113 tot en met 118. God werd geprezen met deze psalmen, en om de samenzang te begeleiden was er een koor van Levieten en begeleiding van fluitspelers. Daar stonden dus al die mensen die hadden bijgedragen aan de dakbedekking van het altaar, en ze zagen het water gehaald worden en ze zongen. Dat werd elke dag gedaan. De ene groep na de andere. Op de laatste, grote dag van het feest, liepen de mensen ook nog eens zeven keer rondom het altaar. Net zo vaak dus als de Israëlieten gelopen hadden rondom Jericho waarna de muren waren gevallen. Op die laatste dag werd herinnerd aan de intocht, aan de overwinning op Jericho als het einde van de woestijnreis. Dat was de ceremonie op de laatste grote dag van het Loofhuttenfeest. Maar juist op die laatste dag, de achtste dag van het feest die aan de zeven voorgeschreven Bijbelse dagen was toegevoegd, werd er geen water

geplengd. Dat maakt de uitnodiging van Jezus hier ook zo bijzonder. Het symbool van het water ontbrak op die dag. Maar Jezus, de bron van het levende water is nu Zelf aanwezig op het feest.

Juist op dat moment, bij het rondlopen rond het altaar, of na het zingen van de psalmen, moet Jezus het hebben uitgeschreeuwd, en heeft Hij boven alle geluid en geraas uit geproclameerd: "Als iemand dorst heeft, laat hij tot Mij komen en drinken." Waarom zegt Hij dat juist op dat moment? Daar zit een oordeel in. Zoals we lezen in Jeremia 2:13, waar de profeet spreekt: "Want Mijn volk heeft een dubbel kwaad gedaan: Mij, de bron van levend water, hebben zij verlaten, om zich bakken uit te hakken, lekkende bakken, die geen water houden." Het gouden watervat, de takken en vruchten, het hele Loofhuttenfeest spreekt van de bevrijding. Maar Jezus is de Bevrijder. Hij is in Zijn eigen persoon, de Bron van levend water.

Drie woorden spreekt Hij dus. Dorst – komen – drinken. In de eerste plaats moet je je eigen nood leren kennen. Je moet beseffen
256

en weten dat je dorst hebt in je ziel. Je moet het verlangen naar vrede en bevrijding en vergeving ontdekken. Als je deze dorst niet voelt, dan zul je ook niet komen. Dorst is het eerste vereiste. Dat was in het hart van Nicodemus toen hij bij Jezus kwam. Jezus wist wat in zijn hart was en sprak hem dan ook onmiddellijk aan met het woord van de wedergeboorte. Je kunt je eigen dorst niet lessen. Je hebt het levende water nodig dat alleen Jezus kan geven. Maar Nicodemus wilde deze woorden niet begrijpen en kwam niet tot Jezus, althans niet op dat moment.

Komen. Dat verwijst naar de wil, zoals we eerder gelezen hebben "Als iemand de wil heeft om Zijn wil te doen" (7:17). Je moet het dan ook nog eens willen. Zo lezen we het ook in Johannes 6:36. "Maar Ik heb gezegd dat u Mij wel gezien hebt" – en Mijn woorden gehoord hebt, en de tekenen gezien hebt – "en toch gelooft hij niet." Waarom niet? Omdat zij niet wilden. Ze hebben het getuigenis van Jezus in de Schriften gehad. Het Oude Testament getuigt van Jezus. "En toch wilt u niet tot Mij komen opdat uw leven hebt." – Waarom niet? Omdat zij het niet gewild hebben. En waarom hebben zij het niet gewild? Omdat zij de duisternis meer hebben

liefgehad dan het licht. (Johannes 3:19) Maar iedereen die wel met zijn wil instemt met deze prediking, die komt tot Jezus. En dan is er de keerzijde. Want: "Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekt." (Johannes 6:44) Wanneer iemand dan tot Jezus komt, zijn nood inziet en zijn verlossing wil, dan is dat ook nog eens geen prestatie. Dat is weer dezelfde dubbelzinnigheid die we eerder vonden, dat iemand de verantwoordelijkheid heeft om te geloven in Jezus, maar dat tevens dit geloof hem

geschonken wordt in de wedergeboorte. En nogmaals, de simpele oplossing van deze dubbelzinnigheid is deze: dat ik God mag vragen of Hij aan mij geloof wil schenken.

En dan het derde: drinken. De rijke jongeling komt tot Jezus.

Maar als Jezus hem vraagt om zijn rijkdom op te geven en Hem na te volgen, gaat hij bedroefd heen. Hij kwam en ging weer weg. Maar

je moet komen en dan drinken, het eigendom van Jezus worden, een volgeling van Jezus worden. Je kunt van de dorst sterven naast
257

een bak met water, als je niet drinkt. Je moet je Jezus "toe-eigenen". En het mooie is, dat dat een eenmalige gebeurtenis is met verstrekkende consequenties. Het water dat Jezus geeft om je dorst te lessen hoef je niet steeds opnieuw te drinken, maakt je niet afhankelijk, maar wordt in jou een bron van water. Of met andere woorden, je neemt niet alleen een slok, maar de bron van het levende water neem je in jezelf op. Dat had Jezus ook gezegd tegen de Samaritaanse vrouw. Het water dat Jezus zou geven zou een bron worden van water tot in het eeuwige leven. Hier zegt Jezus datzelfde met een verwijzing naar de woorden van Jesaja 12, dus precies de woorden die op het Loofhuttenfeest door de menigte werden gezongen. Zo lezen we het in vers 38: "Wie in Mij gelooft, zoals de Schrift zegt" – aanhakend bij het Schriftwoord dat deze mensen net hebben uitgesproken – "Stromen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien."

Met de woorden "zoals de Schrift zegt" wordt trouwens niet specifiek een enkel vers geciteerd. Het is een uitdrukking die Johannes vaker gebruikt wanneer Jezus bedoelde dat het onderwijs van het Oude Testament in het geheel tot een bepaalde conclusie moest leiden. Een veelheid van teksten is in de woorden van Jezus hier samengetrokken. We kunnen in de eerste plaats denken aan een verwijzing naar dezelfde tekst van Jesaja, die ook door de mensen werd geciteerd. Hier kun je ook denken aan de profetie van Ezechiël die spreekt over water dat van onder de drempel van de Tempel naar het oosten stroomt. En dat is water dat allerlei vruchtbomen tot bloei brengt, waarvan de vrucht tot voedsel zal dienen en het blad tot genezing. (Ezechiël 47:1, 12) In ieder geval gaat het erom, dat Jezus de oorspronkelijke bron is van het levende water waaruit alle heil voor de mens voortkomt, en dat de gelovige nu tot een bron wordt in de zin, dat hij een kanaal is waar doorheen dit levende water naar de wereld toestroomt. In het vierde hoofdstuk van Johannes gaat het dus om de gedachte dat de bron van het levende water in jou zelf is, en hier gaat het erom dat jouw leven in de navolging van Jezus een kanaal kan zijn waardoorheen dit levende water doorstroomt naar de wereld.

258

En dan is er een belangrijke toevoeging van de apostel zelf over de betekenis van deze uitspraak. Vers 39: "En dit zei Hij over de Geest, Die zij die in Hem geloven, ontvangen zouden; want de Heilige Geest was er nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was."

Johannes begrijpt deze uitspraak van Jezus dus zo, dat zij pas bewaarheid kon worden na de komst van de Heilige Geest. Dus ook pas na Zijn dood en opstanding. Dat is dus de reden dat het gelovige een kanaal kan zijn voor het levende water. Daar zit opnieuw helemaal geen eigen verdienste in. Het levende water begon te vloeien, na zes maanden en 40 dagen toen de Hemelvaart van Jezus plaatsvond en zij een paar dagen later op de Pinksterdag de Heilige Geest ontvingen. Wat betekent dat dan? Op welke manier wordt dan duidelijk dat deze stroom van levend water door de discipelen van Jezus heen naar de wereld toestroomt? Is het niet in de eerste

plaats door hun getuigenis? Het zegenen van anderen en het meedelen van het evangelie in het getuigenis over Jezus aan anderen?

Tijdens het leven van Jezus hebben de discipelen alleen maar hun eigen dorst kunnen lessen. Maar vanaf het moment dat de Heilige Geest in de discipelen komt wonen vanaf Handelingen hoofdstuk 2, komt het levende water ook uit de discipelen vandaan om naar de wereld toe te vloeien. Zo had Jezus het ook tegen Zijn discipelen gezegd: "Maar u zult de kracht van de Heilige Geest ontvangen, Die over u komen zal; en" – en wat dan? Wat is dan het primaire gevolg? – "U zult Mijn getuigen zijn."

Laten we nu kijken naar de vijf reacties op deze proclamatie. Eerst in vers 40. "Velen dan uit de menigte die dit woord hoorden, zeiden: Hij is werkelijk de Profeet." Zij hebben de waarheid van de proclamatie dus aanvaard. En het is nog niet eens een hele kleine groep, want er staat "velen". En ze zijn volledig overtuigd, want ze zeggen dat Hij "werkelijk" de profeet is. En met die uitdrukking de Profeet bedoelen ze de profeet die door Mozes werd beloofd in Deuteronomium 18. Deze profeet is een opvolger van Mozes, Die door het volk in alle dingen zou moeten worden gehoord, wat Hij ook tegen hen zou zeggen. Ze vroegen ook aan Johannes de Doper 259

of hij deze Profeet was in Johannes 1:25. En de Doper zij heel duidelijk dat hij niet die Profeet was.

Dan gaan anderen nog veel verder. Vers 41: "Anderen zeiden: Hij is de Christus." Ook dat zijn gelovigen. Er is toch wel het een en ander veranderd. In vers 13 lazen we dat niemand openlijk over Jezus sprak, uit vrees voor de Joden. En nu na dit onderwijs op het Loofhuttenfeest, zijn er velen die zeggen dat Jezus werkelijk de Profeet is en anderen dat Hij de Christus is. Dat zullen toch gelovigen geweest zijn. De eerste twee reacties van een gedeelte van de menigte – en dat zijn dan vermoedelijk de pelgrims uit Galilea en Perea - zijn positief. Maar dan ontstaat er meteen weer tegenspraak. Een derde groep wordt door Johannes genoemd: "En weer

anderen zeiden: De Christus komt toch niet uit Galilea?" (Vers 41b.)

En dan herhalen ze weer dat de profeet had gezegd dat de Christus zou komen uit het geslacht van David en geboren zou worden in Bethlehem. Daar hebben we al eerder over gesproken. Hoe komt het toch dat niemand Hem gevraagd heeft waar Hij was geboren en of Hij uit de familie van David afkomstig was? In ieder geval ontstaat er verdeeldheid over Jezus rond deze kwestie. Sommigen zeggen dat Jezus werkelijk de Christus is, en anderen zeggen dat dat niet kan, omdat Jezus uit Galilea komt. Zo hebben we al drie groepen in beeld gebracht. Maar dan is er nog een vierde groep in vers 44, ook afkomstig van deze pelgrims waarvan gezegd wordt: "En sommigen van hen wilden Hem grijpen." Dus: Hij is de Profeet, Hij is de Christus, Hij kan de Christus niet zijn, laten we Hem grijpen.

Verdeeldheid. Ook tussen de eerste en de tweede groep trouwens.

Want Jezus de Profeet noemen stelt Hem gelijk aan Jozua. Een leider van het volk die het Woord van God uitlegt. Terwijl de term Christus met name het koningschap van Jezus aanduidt. Daar zit dus toch wel enig verschil in. Maar beide groepen zijn ongetwijfeld gelovigen geweest, die misschien ook wel later tot de gemeente zijn

gaan behoren. Het is het enige lichtpuntje in deze lange periode van duisternis in Jeruzalem. Maar daar staat een grote groep van twijfelaars tegenover, en nog erger, de groep mensen die Hem wilde grijpen.

260

In vers 45 tot en met 52 gaat het nu over het gevolg van deze verdeeldheid bij de overpriesters en Farizeeën. Onder de menigte die het onderwijs van Jezus in de Tempel heeft gehoord, waren ook Tempelwachters en levieten. Hier krijgen ze de benaming "dienaars" wat ze ook echt waren. Het zijn leden van het koor, het zijn degenen die de gereedschappen voor de offers schoon hielden, maar ook de orde bewaakten in de Tempel. Wanneer die komen vertellen wat er allemaal in de voorhof gebeurd is, zeggen de leiders tegen hen: "Waarom hebt u Hem niet meegebracht?" Het is duidelijk all hun intentie om Jezus te grijpen en te vermoorden. En dan blijkt dat de prediking van Jezus toch ook indruk heeft gemaakt op een deel van de Joodse leiding. Vers 46: "De dienaars antwoordden: Nooit heeft een mens zo gesproken als deze Mens." Ze zijn echt onder de indruk. Dat is dan de vijfde reactie op het onderwijs van Jezus in de Tempel. Jezus had woorden gesproken die ze nog nooit gehoord hadden. Maar ze krijgen het razende antwoord van de Farizeeën. "Heeft Hij jullie dan ook misleid? Waarom houden jullie je niet vast aan ons voorbeeld? Niemand van ons heeft in Hem geloofd, noch van de priesters, noch van de Farizeeën. Alleen deze menigte, die de wet niet kent, die niet voldoende op de hoogte is ook van de rabbijnse uitleg van de wet, deze menigte heeft zich laten misleiden." Zo gaan ze tekeer. En de priesters die tegen de dienaars gesproken hebben – die dus eigenlijk de zorg om het zielenheil van het volk moesten dienen – vervloeken dat volk. "Maar deze menigte, die de wet niet kent, is vervloekt." (Vers 49.) In de sociale rangorde stonden deze Levieten maar een stapje hoger dan het volk. En de priesters en Farizeeën stonden daarboven. In zekere zin zeggen ze tegen deze levieten: beslis nu eens bij wie je horen wilt. Hoor je bij het domme en vervloekte volk, of hoor je bij de leiders van het volk.

Het laatste stukje van ons gedeelte, het laatste stukje van hoofdstuk zeven. We komen we weer Nicodemus tegen. Hij is een van de Farizeeën en duidelijk belangrijk genoeg om een leider van het volk te zijn. Hij neemt het nu voor Jezus op, niet zozeer vanuit zijn geloof

261

in Jezus – want dat heeft hij nog niet – maar wel op grond van de wet van Mozes. "Veroordeelt soms onze wet de mens, als zij hem niet eerst hoort en kennis genomen heeft van wat hij doet?" Nicodemus heeft net begrepen, dat de priesters en Farizeeën van plan zijn om Jezus te grijpen, zonder aanleiding in de wet, zonder wettig proces, en dat ze bovendien hun oordeel over Hem al geveld hebben en dus feitelijk een moordaanslag beramen. Dat blijkt uit het feit dat zij de menigte vervloeken. En dan krijg je even te zien wat het niveau is geweest van deze Joodse leiders. Nicodemus legt de vinger op de zere plek. Er kan geen veroordeling zijn van Jezus zonder Hem eerst te horen en kennis te nemen van wat Hij werkelijk gedaan heeft. Maar zij willen Jezus veroordelen en vermoorden vanwege zijn

afkomst uit Galilea. Er is nog nooit een profeet uit Galilea opgestaan. Zij vervloeken het volk dat gedeeltelijk in

Hem begint te geloven. Zijn dit soms niet mensen uit de provincie Galilea? Dit zijn mensen zonder kennis van de wet, zonder respect voor de rabbijnse uitleg van die wet, ongelovig, en ongehoorzaam en onwetend volk. Boeren! En met dat vooroordeel willen ze hun eigen oordeel over Jezus onderbouwen. Ze citeren niet de wet, ze gaan niet in op het onderwijs dat Jezus heeft gegeven, ze hebben geen mening over de daden die Hij gedaan heeft. Het is een flinterdun stukje theologie met een enorme dosis sociaal vooroordeel van Judeeërs tegenover Galileeërs waarop al hun haat is gebaseerd: "in Galilea is geen profeet opgestaan."

Er is in dit hoofdstuk veel gedebatteerd, er is veel verbittering geweest en twijfel, sommigen hebben in Jezus geloofd, en dat alles tijdens het Loofhuttenfeest, het feest van de bevrijding, van het einde

van de doortocht in de woestijn, van de herinnering aan Gods voorzienige zorg voor het volk tijdens die reis. En het eindigt met een controverse over de wet van Mozes. Nicodemus die de wet serieus neemt, ontdekt dat zijn kameraden op cynische wijze die wet negeren, en hun vooroordelen volgen. Maar de wet is er niet om aan angst en vooroordelen en haat ruim baan te kunnen geven. Maar voorlopig is het einde van de dag aangebroken, het feest is voorbij, de prediking van Jezus in de Tempel is ten einde, de dis-
262

cussie tussen Nicodemus en de wetgeleerden en priesters is ook voorbij. Hoofdstuk zeven eindigt met een soort vaststelling dat er niets gebeurd is, alsof deze dag niet bestaan heeft: "En iedereen ging naar zijn huis." Dit feest had het feest van de Messias kunnen zijn, het volk had de bron van levend water kunnen aanvaarden. In plaats daarvan zocht het de lekkende bakken weer op. Zo zou je kunnen zeggen dat het profetisch oordeel van Jeremia opnieuw tot vervulling kwam:

"Mij, de bron van levend water, hebben zij verlaten, om zich bakken uit te hakken, lekkende bakken, die geen water houden.